

ČESKÁ TELEVIZE

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Škrétova 44/6

120 00 Praha 2

Sp. zn./ Ident.: 0840(2011)

čj.: BUR/3293/2011

Vyřizuje: JUDr. Eva Sůvová

e-mail: eva.suvova@ceskatelevize.cz

Věc: vyjádření ve věci podnětu paní Anny Šabatové a pana Petra Uhla

Vážení,

dne 21.10.2011 bylo České televizi doručeno Postoupení podnětu k zahájení správního řízení (dopis č. j. 7410/2011 pana Petra Uhla a paní Anny Šabatové) v důsledku používání pojmu „nepřizpůsobiví“ v komerčních i veřejnoprávních médiích se žádostí o vyjádření k dané věci.

Navrhovatelé (stěžovatelé) uvádějí: „*V kontextu současné debaty o nepokojích ve Šluknovském výběžku lze důvodně mít za to, že slovo „nepřizpůsobiví“ (zásadně se používá plurálu) označuje Romy žijící ve velké chudobě ve vyloučených lokalitách. Jsme přesvědčeni, že označení „nepřizpůsobiví“ plní roli klíčového pojmu předsudečného anticiganistického diskursu. Česká televize a další média se tím, že pojem nekriticky převzaly, zásadním způsobem podílejí na stigmatizaci Romů a reprodukování a posilování předsudků vůči nim.*“

Česká televize k názoru vyslovenému v podnětu zastává toto stanovisko:

Zhusta slovo *nepřizpůsobiví* užíváme genericky, tedy pro označení nepřizpůsobivých občanů, lidí, tedy těch, se kterými jsou v tomto případě na severu Čech problémy. To stěžovatelé zcela pominuli. Že jsou těmi problémovými hlavně (ne výlučně!) Romové, je fakt. Zpravodajství o něm jen informuje. Není tedy pravda, že slovo *nepřizpůsobiví* označuje Romy žijící ve velké chudobě ve vyloučených lokalitách. Jde o hrubou dekontextualizaci slova, která takto interpretována vzbuzuje dojem, že nepřizpůsobiví jsou jen Romové. Sami stěžovatelé tak tvrdí něco, co není pravda. A to že ve slově *nepřizpůsobiví* vidí jen Romy, je samotné paradoxně stylizuje do rolí těch, kteří jen akcentují verbální stereotyp založený na tom, že nepřizpůsobivý může být jenom Rom. Není to pravda. Prizmatem tohoto stereotypního chápání pak oba traktují celou svou stížnost. Jinými slovy kritizují to, co sami používají.

O slovech bychom mohli říci, že se konstituují jako dvoustranný lexikálně sémantický znak – ten je dán průnikem roviny tvarové a významové. Na kritizovaném slově *nepřizpůsobivý//nepřizpůsobiví* vadí jeho zápor. Ten čeština vyjadřuje trojím způsobem, přičemž zde je užito vyjádření záporu slovního pomocí předpony *ne-*.

Slovníkovou definicí jde o slovo vyjadřující schopnost změnit se tak, aby to vyhovovalo určitým požadavkům, okolnostem, případně uvést ve shodu s něčím. V definici není ani zmínka o tom, co tvrdí stěžovatelé: že důvodně lze mít za to, že označuje Romy. Vpodstatě lze tak označit každého, kdo nedodržuje zákony země, kdo se nechová tak, jak by se dle obecně uznávaných pravidel chovat měl; a může to být i každá menšina, která není schopna a ochotna přizpůsobit se většinové společnosti. Na tom není nic rasistického. Lidská společnost funguje tak, že se menšina přizpůsobuje většině. Nepřizpůsobivý je pak každý, kdo tohle nechápe, bez ohledu na etnický původ nebo barvu pleti.

Poukazujeme také na to, že ani jeden z pisatelů nenavrhuje, jakým slovem vytýkaný termín nahradit. Jak o problematických občanech informovat. Ale ať by návrh byl jakýkoli, vždy bude charakterizovat stejnou skupinu občanů a vždy ve svém důsledku může být vnímán obdobně jako právě vytýkané: nepřizpůsobiví.

Česká televize dává k obsahu podnětu na zváženu následující úvahu:

Můžeme v dobročinné akci *Pomozte dětem* mluvit o znevýhodněných dětech? Mohou se naši moderátoři rozloučit *na viděnou*, když tenhle pozdrav by mohl urazit nevidomé. Můžeme mluvit o panu Bakalovi jako o *miliardáři*, když tím přece akcentujeme především jeho majetek, a ne jeho jako člověka. A smíme říct *Berdychův gang*? Co když se ozvou ti, kteří mají jen shodné příjmení. Kde se tahle rádoby korektnost zastaví? Kdo bude tím konečným arbitrem?

Česká televize se tedy ohrazuje a nesouhlasí s tím, že by se podílela na stigmatizaci Romů a reprodukování a posilování předsudků vůči nim. Znovu považuje za nutné zdůraznit, že nejde o to, kdo je, nebo není Rom. Nejvíce stigmatizovat může sebe sama ta či ona skupina či jednotlivec; a předsudky si člověk vytváří na základě zkušenosti. Je-li ta zkušenost negativní, pak se lze domnívat, že i ten předsudek může být silný. Zpravodajství ČT jen informuje o tom, co se děje, a volí takovou formu, která nedehonestuje nikoho. Domníváme se, že kdyby to Romové cítili jinak, ozvali by se sami. Navíc ti „bezproblémoví“ Romové často mluví o svých problémových sousedech jako o nepřizpůsobivých.

Rovněž se ČT ohrazuje proti spojení *předsudečný anticiganistický diskurz*, kterým mají média prohlubovat předsudky. V ČT pracují cikáni. Ve Zpravodajství jeden z nich dokonce moderuje. Není tohle konkrétní příklad bourání těchto stereotypů?

Realitu chápeme skrze svůj jazyk, jazykem žijeme a jazyk prožíváme. Je logické, že má-li někdo pocit, že se s jazykem něco děje, že vyjadřování v televizi veřejné služby není korektní, obrátí se na Radu. Na rozdíl od stěžovatelů se ale nedomníváme, že je třeba otvírat diskuzi na téma slova *nepřizpůsobiví*. Ten problém je třeba řešit, ne diskutovat o slovu.

Nařčení z hanobení skupiny či lidí považujeme za velmi závažné obvinění, vycházíme z toho, že v kontextu „podnětu“ není konkretizované a spíše působí jako výkřik, a proto na něj Česká televize nebude reagovat.

Jsme tedy přesvědčeni, že postup ČT (poskytování informací, jakož i zvolená forma) byl a je v souladu nejenom s legislativní úpravou vysílání, ale také s obecným vnímáním konkrétní problematiky.

V Praze dne 7. listopadu 2011

Mgr. Michal Heldenburg
pověřený výkonem funkce vedoucího PÚ